

socialmedicinsk tidskrift

Sextiotredje årgången häfte nr 9 1986

Sturegatan 4, Sundbyberg. Tfn 08/98 40 44

Postadress: 172 83 Sundbyberg

Postgiro 1179-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare

Ann Appelgren, red. sekr.,

Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge

Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping

Arne Borg, socialdirektör, Stockholm

Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå

Mats Forsberg, socialchef, Eskilstuna

Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro

Kurt Grefve, socialchef, Kristianstad

Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering,

Göteborg

Sonja Henriksson, socialbyråchef, Göteborg

Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Lund

Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg

Ivan Magnusson, socialdirektör, Uppsala

Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund

Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm

Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala

Försäkringsmedicin — effektivitet och byråkrati i socialförsäkringen

Under budgetåret 1983/84 kostade de av försäkringskassorna administrerade socialförsäkringarna 128 miljarder kronor. Kostnaderna motsvarade drygt 30 procent av den privata konsumtionen. Motsvarande siffra 1970 var 14 miljarder, respektive 15 procent.

Det är först på senare år, i samband med samhällsekonomins turbulenta utveckling, som intresset har fokuserats kring behovet av ökad forskning om socialförsäkringen. 1984 tillsatte Delegationen för social forskning en initiativgrupp för socialförsäkringsforskning. De utvecklingslinjer, som initiativgruppen pekade på, kunde som en travesti på Karlfeldts alliteration, de fem farliga F:en sammanfattas i följande punkter:

försäkringsutnyttjande/konsumtion

finansiering

fördelning

försäkringstillämpning

föråldring.

Under socialförsäkringens expansionsskeden var intresset koncentrerat till att bygga ut och förstärka stödet för nya och förändrade behovssituationer. I nuvarande samhällsekonomi har intresset förskjutits mot att utvärdera och ompröva befintliga förmånssystem. I en debattartikel tog jag 1983 upp betydelsen av att möjliggöra utvärderande vetenskapliga analyser av socialförsäkringen, samtidigt som de etiska svårigheterna betonades (Social Försäkring, 4, 1983, sid 20–21).

På initiativ av Delegationen för social forskning avhölls i maj 1985 i Umeå ett symposium betitlat "Effektivitet och byråkrati i socialförsäkringen". Detta temanummer är en uppföljning av konferensen. De olika bidragen i temanumret illustrerar, på samma sätt som symposiets deltagare, samhällets mångfasetterade intresse av socialförsäkringens effektivitet och byråkrati.

Sture Korpi ger en exposé över dagens och närmaste framtidens kontroversiella frågor inom socialförsäkringen. Han framhäver effektiviteten i socialförsäkringen, inte som ett mål i sig, utan som ett mått på hur den når sina mål *rättvisa och stabilitet*.

Ekonomerna är väl representerade. Björn Gustafsson har sammanställt data för att enligt nationalekonomisk forskningsmetodik belysa de offentliga transfereringarnas inkomstutjämnande effekt för hushållen och belyser på så sätt effektiviteten i socialförsäkringen. Ann-Charlotte Ståhlberg tar upp de svåranalyserade sambanden mellan arbetsutbud och de offentliga transfereringarnas storlek. Hon visar med dagens pensionsutfästelser prognoser för transfereringarnas storlek i framtiden. Anders Klevmarken slår ett slag för frivilligt differentierad pensionsålder.

Jan Almqvist har studerat de nordiska grannländernas socialförsäkringssystem för att ge impulser för långvarigt sjuka.

Från försäkringskassornas vardag har lämnats tankvärda synpunkter från Ivar Sannefors och Göran Lofthag. I ett rop från fältet kritiserar Göran Lofthag tillkomsten av ramlagar och bristen på morötter för duktiga tjänstemän i socialförsäkringen, företeelser som enligt honom bäddar för ökad byråkrati och dålig effektivitet.

Sven Larsson illustrerar i sin analys av försäkringsmedicinens innehåll en del konflikter i försäkringsmedicinens vardag.

Staffan Marklund diskuterar om det föreligger en "välfärdspolitikens legitimitetskris", och skönjer en ökad risk för framtida motsättningar mellan offentligt anställda och privatanställda, mellan folkvalda och folket avseende inställning till selektiva och generella välfärdsprogram.

Slutligen lämnas några bidrag från Socialmedicinska institutionen i Linköping som prov på effektivitetsmätningar och utvärdering av alternativa experimentella program inom socialförsäkringens område.

Min förhoppning är, att det inom socialförsäkringens ram ges möjligheter för vetenskapligt upplagda experimentalsituationer för att kontinuerligt förbättra och effektivisera socialförsäkringen. Ett led i detta kan vara försäkringskassornas försöksverksamhet inom så kallade frilän. Ett annat sätt är den prioritering av forskningen inom socialförsäkringen som DSF har tagit initiativ till. Behövs månne forskningen inom försäkringsmedicinen samordnas på ett effektivare sätt än vad som sker för närvarande? Är tiden mogen för att inrätta ett försäkringsmedicinskt forskningsinstitut?

Bo Mikaelsson

Gästredaktör för detta temanummer har varit docent Bo Mikaelsson som är klinisk lärare vid Socialmedicinska Avdelningen vid Linköpings Universitet.